

СОВЕТ  
СИЗИНСКОГО  
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ  
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА  
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН  
ул.Школьная, д. 1, с.Смак-Корса,  
Арский муниципальный район, 422025

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ  
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ  
СЕЖЕ  
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ  
СОВЕТЫ  
Мәктәп урамы, 1 йорт, Курса Почмак авылы,  
Арча муниципаль районы, 422025

Тел. (84366)53-2-36, факс (84366)53-2-36. E-mail: Smk.Ars@tatar.ru

**Арча муниципаль районы  
Сеже авыл жирлеге Советы  
КАРАРЫ**

« 02 » апрель 2020ел

№ 21

**Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл жирлегендә  
инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, тикшерү һәм карау тәртибен раслау  
турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 261 статьясы нигезендә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Сеже авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл жирлеге Советы карар бирде:

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл жирлегендә инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, карау һәм карау тәртибен кушымта нигезендә расларга.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мөгълүмат рәсми порталында бастырып чыгарырга (<http://pravo.tatarstan.ru>) һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы рәсми сайтында урнаштыру юлы белән халыкка житкерергә.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Сеже авыл жирлеге башлыгы



Хамидуллин Р.В.

**Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы  
Сеже авыл җирлегендә инициатив проектларны  
тәкъдим итү, кертү, тикшерү һәм карау  
Тәртібе**

**1 бүлек . Гомуми нигезләмәләр**

**1 статья. Әлеге Тәртипне җайга салу предметы**

1. Әлеге Тәртип «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Сеже авыл җирлегенә» муниципаль берәмлегенә уставы нигезендә инициатив проектларны тәкъдим итү, кертүгә, карауга, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуга бәйлә барлыкка килгән мөнәсәбәтләрне җайга сала.

2. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән финанс ярдәме алу өчен күрсәтелә торган инициатив проектларны кертү, тикшерү, карау һәм сайлап алу белән бәйлә мөнәсәбәтләргә әлеге Тәртипнең нигезләмәләре, Татарстан Республикасы законы һәм (яисә) башка норматив хокукый акты белән башкасы каралмаган булса һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Сеже авыл җирлегенә Советы карарлары белән кулланылмый.

**2 статья. Инициатив проектлар**

3. Инициатив проект дигәндә әлеге Тәртиптә җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә яисә җирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән башка мәсьәләләргә хәл итү буенча Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Сеже авыл җирлегенә» муниципаль берәмлегендә яисә аның өлешендә яшәүчеләр өчен өстенлекле әһәмияткә ия чараларны гамәлгә ашыру турындагы тәкъдиме аңлашыла, .

4. Инициатив проектта түбәндәге белешмәләр булырга тиеш:

1) муниципаль берәмлек яисә аның өлеше халкы өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;

2) әлеге проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыруга кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;

5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган сроклары;

6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырыла торган (мөмкин булган) финанс, мөлкәти һәм (яисә) хезмәти катнашуы турында белешмәләр;

7) инициатив түләүләрнең планлаштырылган күләменнән тыш, әлеге акчаларны инициатив проектны гамәлгә ашыруга куллану күздә тотылган очракта, муниципаль берәмлекнең бюджет чаралары күләмен күрсәтү;

8) аның чикләрендә әлеге Тәртипнең 3 статьясы нигезендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак муниципаль берәмлек территориясен яисә өлешен күрсәтү.

5. Инициативалы проект үз эченә әлеге статьяның 2 өлешендә каралган белешмәләр алган, инициатор карары буенча график һәм (яки) таблица материаллары кушылып бирелергә мөмкин.

### **3 статья. Халык мәнфәгатьләрендә инициатив проектлар гамәлгә ашырыла ала торган территорияне билгеләү**

6. Инициатив проектлар тулаем алганда муниципаль берәмлек халык мәнфәгатьләрендә, шулай ук түбәндәге территорияләрдә халык мәнфәгатьләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин:

- 1) торак пункт;
- 2) торак пунктлар төркеме.

7. Жирле әһәмияттәге аерым мәсьәләләрне (жирле үзидарә органнарына бирелгән башка мәсьәләләрне) хәл итү һәм (яисә) аерым муниципаль программалар чараларын үтәү буенча инициатив проектларны гамәлгә ашыру максатларында муниципаль берәмлек башкарма комитеты карары белән (шул исәптән муниципаль программаны раслау турындагы карар белән) муниципаль берәмлек территориясен өлешлөргә (округка) бүлү каралырга мөмкин. Әлеге очракта, инициатив проектлар муниципаль берәмлек территориясенә (округының) тиешле өлешә чикләрендә күрсәтелә, тикшерелә һәм гамәлгә ашырыла.

## **2 Бүлек. Инициатив проектларны тәкъдим итү һәм тикшерү**

### **4 статья. Проектның инициаторлары**

8. Инициатив проектны кертү инициативасына түбәндәгеләр хокуклы:

- 1) муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче кимендә ун уналты яшькә җиткән граждандан торган инициатив төркем (алга таба - инициатив төркем);
- 2) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары;
- 3) авыл торак пункты старостасы.

9. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән затлар (алга таба - проект инициаторлары):

- 1) инициатив проект эзерлиләр;
- 2) инициатив проект буенча фикер алышуну оештыралар яисә әлеге бүлек нигезләмәләре нигезендә инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданның фикерләрен ачыклауны тәэмин итәләр;
- 3) инициатив проектны муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына карауга кертәләр;
- 4) инициатив проектны гамәлгә ашыруны контрольдә тотуда катнашалар;
- 5) әлеге Тәртиптә һәм муниципаль берәмлекнең аның нигезендә кабул ителгән башка норматив хокукый актларында билгеләнгән башка хокукларны гамәлгә ашыралар һәм вазыйфаларны башкаралар.

10. Инициатив төркем төзү һәм аның тарафыннан әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар кабул итү беркетмә белән рәсмиләштерелә.

11. Әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар территориаль иҗтимагый үзидарә уставы нигезендә территориаль иҗтимагый үзидарә органнары булып торучы проект инициаторлары тарафыннан кабул ителә.

12. Әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар ижтимагый берләшмәләр булып торучы проектның инициаторлары тарафыннан аларның гамәлгә кую документлары нигезендә кабул ителә.

### **5 статья. Инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнар фикерен ачыклау**

13. Инициатив проект алар мәнфәгатьләрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру күздә тотыла торган муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлеше тарафыннан хупланырга тиеш.

14. Проект инициаторы инициатив проектны хуплау мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерләрен ачыклауны түбәндәгә рәвешләрдә оештыра:

- 1) инициатив проектны гражданнар жыенында карау;
- 2) инициатив проектны гражданнар жыелышында яисә конференциясендә карау, шул исәптән территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында яисә конференциясендә;
- 3) гражданнарны сораштыру үткөрү;
- 4) инициатив проектны хуплаган гражданнардан имзалар жыю.

15. Проектның инициаторы инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен ачыклауның берничә төрәннән файдалану турында карар кабул итәргә хокуклы.

### **6 статья. Инициатив проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы**

16. Инициатив проектны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы (алга таба - жыелыш) проект инициаторы карары белән билгеләнә һәм үткөрелә.

17. Жыелыш аның халкы мәнфәгатьләрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру планлаштырыла торган муниципаль берәмлек территориясе өлешендә үткөрелә. Инициатив проектны гамәлгә ашыру тулаем алганда муниципаль берәмлек халкы мәнфәгатьләрендә планлаштырыла икән, муниципаль берәмлек территориясенә төрле өлешләрендә берничә жыелыш уздырылырга мөмкин.

18. Жыелышта уналты яшкә житкән әлеге территориядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы.

1) Жыелыш көндөзгә формада - көн тәртибе мәсьәләләре буенча фикер алышу һәм тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча карарлар кабул итү өчен халык катнашуы рәвешендә уздырыла

19. Бер жыелышта берничә инициатив проект каралырга мөмкин. Бу очракта жыелышны оештыру һәм уздыру буенча хокук һәм бурычлар проектлар инициаторлары тарафыннан бергә гамәлгә ашырыла.

20. Жыелыш үткөрү, документлар әзерләү һәм тарату чыгымнарын проект инициаторы күтәрә.

21. Муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты проект инициаторына жыелыш үткөрүдә ярдәм күрсәтә, шул исәптән аны үткөрү өчен бушлай бина бирә. Муниципаль берәмлек Башкарма комитеты карары белән жыелышлар үткөрү өчен бирелә торган биналарның исемлеге билгеләнергә мөмкин.

22. Жыелыш 50 кеше катнашканда тулы хокуклы дип санала.

## 7 статья. Жыелышны үткәругә эзерлек

23. Жыелышны уздыру турында проект инициаторының карарында түбәндәгеләр күрсәтелә:

- 1) жыелыш үткәрелә торган инициатив проект;
- 2) жыелышны уздыру рәвеше (көндөзгә);
- 3) жыелышның көн тәртибе, жыелыш читтән торып уздырылган очракта - халыкның тавыш бирүен уздыру планлаштырыла торган мәсьәләләр;
- 4) жыелыш уздыру датасы, вакыты, урыны, ә көндөзгә -читтән торып уздырылган очракта - шулай ук тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча халыкның карарларын кабул итү тәмамлану датасы, һәм мондый карарлар тапшырылырга тиешле урын яисә адрес, яисә тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча тавыш бирү өчен махсуслаштырылган сайттан файдалану турында карар;
- 5) көндөзгә формада үткәрелә торган жыелышта катнашучыларның яисә көндөзгә-читтән торып үткәргән очракта, көн тәртибендәгә мәсьәләләр буенча фикер алышуда катнашучылар саны;
- 6) жыелыш үткәрелә торган территориядә аны уздыру турында халыкка мәгълүмат бирү ысуллары.

24. Проект инициаторы муниципаль берәмлекнең Башкарма комитетына жыелыш үткәру турында аны уздыру көненә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча язма хәбәрнамә жибәрә.

25. Жыелышны уздыру турында хәбәрнамәдә түбәндәгеләр күрсәтелә:

- 1) проект инициаторы турында белешмәләр (инициатив төркем әгъзаларының фамилияләре, исемнәре, атасының исеме, аларның яшәү яисә булу урыны турында белешмәләр, авыл торак пункты старостасының фамилиясе, исеме, чараның башка инициаторы исеме һәм аның урнашкан урыны);
- 2) әлеге статьяның 1 өлешендә каралган белешмәләр;
- 3) жыелышны оештыру һәм уздыру буенча күрсәтмә бирү функцияләрен үтәргә тиешле проект инициаторлары вәкаләтләрен башкаручыларның фамилиясе, исеме, атасының исеме, телефон номеры.
- 4) жыелыш уздыруга ярдәм итү турында, шул исәптән, тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча тавыш бирү өчен махсуслаштырылган сайттан файдалану турында жыелыш (көндөзгә бүлектә жыелыш үткәрелгән очракта) үткәру өчен урын бирү турында үтенеч.

26. Жыелышны уздыру турында хәбәрнамәгә проект инициаторы һәм аны оештыру һәм уздыру буенча күрсәтмә бирү функцияләрен үтәргә вәкаләтле затлар тарафыннан имза салына. Инициатив төркем исемнән жыелыш үткәру турында хәбәрнамәгә аны оештыру һәм уздыру буенча күрсәтмә функциясен үтәргә вәкаләтле затлар имза сала.

27. Жыелышны уздыру өчен урын бирү турында үтенеч булган очракта, муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты хәбәр кәргән көннән алып өч көн эчендә бина бирү мөмкинлеге турында проект инициаторына хәбәр итә яисә жыелышны уздыру урынын һәм (яисә) датасын һәм вакытын үзгәртәргә тәкъдим итә. Проектның инициаторы күрсәтелгән тәкъдимне алган көннән алып өч көн эчендә жыелышны уздыру урынын һәм (яисә) датасын һәм вакытын үзгәртүгә ризалыгы яисә килешмәве турында хәбәр итәргә тиеш (жыелыш читтән торып уздырылган очракта, тәкъдимнәр буенча фикер алышу).

28. Муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә Арча муниципаль районының рәсми сайтында бүлектә яисә махсуслаштырылган сайтта жыелышны уздыру турында, шул исәптән инициатив проект белән танышу тәртибе турында да хәбәр урнаштыра.

1) жыелыш үткөрү турында хэбэрнамэ кергэн көннөн соң өч көн эчендэ;

2) урынын һәм (яисэ) жыелышны уздыру датасын һәм вакытын үзгөртү турындагы тэкъдим белән проект инициаторы ризалыгын алганнан соң ике көннөн дә соңга калмыйча (жыелыш читтән торып уздырылган очракта, көнүзөк фикер алышу).

29. Муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты проект инициаторына жыелыш үткөрдө ярдәм итү күрсөтү максатларында вәкаләтле вәкил билгеләргә хокуклы. Вәкаләтле вәкилне билгеләү турында. Муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты проект инициаторына алдан ук хэбәр итә.

## **8 статья. Жыелышны көндөзгө формада уздыру тәртибе**

Жыелыш башланганчы проект инициаторы жыелышта катнашкан гражданны муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты раслаган форма буенча исемлек төзөп, теркөүнә тәэмин итә. Жыелышта катнашкан гражданин исемлегә жыелыш беркетмәсенә аерылгысыз өлөшө булып тора.

1. Жыелышның көн тәртибенә караган мәсьәләләр буенча тавыш бирү тәртибе жыелышта катнашучыларның күпчелек тавышы белән раслана. Көн тәртибәндәгә мәсьәләләр буенча карарлар жыелышта катнашучыларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

2. Жыелыш проект инициаторы вәкиле тарафыннан ачыла. Жыелышны алып бару өчен рәис һәм секретарь сайлана.

3. Рәис жыелышны алып бара, көн тәртибәндәгә мәсьәләләрне игълан итә, катнашучыларга чыгыш ясау өчен сүз бирә, жыелышта кабул ителгән карарларны формалаштыра, аларны тавыш бирүгә куя, тавыш бирү нәтижәләрен игълан итә.

4. Секретарь жыелыш беркетмәсен алып бара, анда жыелыш кабул иткән барлык карарлар чагылдырыла, алар буенча тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелә. Жыелыш беркетмәсенә секретарь һәм жыелыш рәисе имза сала.

5. Жыелыш беркетмәсендә түбәндөгеләр күрсәтелә:

1) жыелышны уздыру урыны һәм вакыты;

2) жыелышта катнашкан гражданин саны;

3) яшәү урынын күрсәтеп, жыелыш рәисе һәм секретаре турында белешмәләр;

4) жыелышның көн тәртибе, чыгышларның эчтәлегә;

5) көн тәртибенә кагылышлы кабул ителгән карарлар көн тәртибенә кагылышлы кабул ителгән карарлар.

## **9 статья. Инициатив проектларны тэкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданин конференциясе үткөрү**

1. Инициатив проектны гамәлгә ашыру күздә тотыла торган территориядә 16 яшькә житкән яшәүчеләр саны 1000 кешедән артып киткән очракта, инициатив проектларны тэкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданин конференциясе (алга таба - конференция) уздырылырга мөмкин.

2. Конференция өлегә статьяда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып, өлегә Тәртипнең 7 - 10 статьяларында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

3. Өлегә Тәртипнең 8 статьясының 1 өлөшәндә каралган нигезләмәләр белән беррәттән, конференция үткөрү турында проект инициаторы карарында түбәндөгеләр күрсәтеләргә тиеш:

16 яшькә житкән 100 кешедән ким булмаган яшәүчә булган территориядә делегатлар сайлау өчен вәкиллек нормасы;

делегатларны сайлау өчен жыелышлар уздыру сроклары һәм тәртибе.

4. Делегатларны сайлау турында жыелыш беркетмэләре конференция беркетмәсенә аерылгысыз өлеше булып тора.

### **10 статья. Инициатив проектларга ярдәм йөзеннән гражданнар имзаларын жыю**

1. Инициатив проектларны хуплап гражданнар имзаларын жыю (алга таба - имзалар жыю) проект инициаторы тарафыннан үткәрелә.

2. Инициатив проектларны хуплап жыелган имзалар саны, инициатив төркем әгъзаларының имзаларын да кертәп, кимәндә егерме биш булырга тиеш.

3. Имзалар түбәндәгә тәртиптә жыела:

имзалар аларны имза кәгазенә кертү юлы белән жыела, аның рәвешә муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты тарафыннан раслана;

имза кәгазендә имзалар жыюны гамәлгә ашырыла торган инициатив проект күрсәтелә; имза кәгазендә кешенең имзасы һәм аны кую датасы куела. Имза һәм аны кую датасын кеше үз кулы белән кую. Имза кәгазендә үз имзасын куйган кеше турындагы белешмәләр имзалар жыюны гамәлгә ашыручы зат тарафыннан имза кәгазенә кертеләргә мөмкин. Күрсәтелгән белешмәләр бары тик кулъязма ысул белән генә кертелә, карандашлар куллану рәхсәт ителми;

кеше бер үк инициатив проектны хуплап бер генә тапкыр имза куярга хоуклы;

һәр имза кәгазе имзалар жыюны гамәлгә ашыручы проект инициаторының имзалары белән таныкланырга тиеш. Имза кәгазен таныклаганда, имзалар жыюны башкарган

проект инициаторы вәкиле үз кулы белән фамилиясен, исемен һәм атасының исемен, туу датасын, яшәү урыны адресын күрсәтә, шулай ук имзасын һәм аны кую датасын күрсәтә;

Имзалар жыйганда, имза кәгазенә алгы ягын һәм арткы ягын тутыру рәхсәт ителә. Шулай ук вакытта арткы як имзаларның бердәм нумерациясә алгы якның дөвәмы булып тора, ә таныклау имзалары һәм имзалар жыюны гамәлгә ашыручы проект инициаторы вәкиле

турында белешмәләр имза кәгазенә арткы ягына соңгы имзадан соң куела;

Имзалар жыйганда һәр кешенең "Шәхси мәгълүматлар турында" Федераль законның 9 статьясында билгеләнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә торган шәхси мәгълүматларны эшкәртүгә ризалыгы алынырга тиеш.

### **11 статья. Әлегә инициатив проектка ярдәм итү турында аларның фикерен ачыклау өчен гражданнарны сораштыру үткәрү**

1. Әлегә инициатив проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен (алга таба - сораштыру) муниципаль берәмлектә яисә аның өлешендә яшәүчеләр инициативасы буенча сораштырыла, әгәр инициатив проект муниципаль берәмлекнең халык мәнфәгатьләрендә тулаем алганда гамәлгә ашырырга тәкъдим ителгән очракта, инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

1. Сораштыруны билгеләү өчен проект инициаторы муниципаль берәмлек советына гариза жиберә, анда түбәндәгеләр күрсәтелә:

аңа карата сораштыру уздыру тәкъдим ителә торган инициатив проект;

проект инициаторы тәкъдимнәре:

а) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары турында;

б) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) сорауны (сорауларны) формалаштыру турында;

в) сораштыру үткәрү методикасы турында;

г) сораштыруда катнашучы муниципаль берәмлек халкының минималь саны турында;

проект инициаторы турында белешмэләр (инициатив төркем әғзаларының фамилиясе, исемнәре, атасының исеме, аларның яшәү яисә булу урыны турында белешмэләр, авыл торак пункты старостасының фамилиясе, исеме, чараның башка инициаторы исеме һәм аның урнашкан урыны).

2. Әгәр проектның инициаторы инициатив төркем булса, гариза инициатив төркемнең барлык әғзалары тарафыннан имзалана. Әгәр проектның инициаторы әлеге Тәртипнең 4 статьясындагы 1 өлешендә күрсәтелгән башка затлар булса, гариза проект инициаторының вәкаләтле заты һәм инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган муниципаль берәмлекнең яисә аның өлешенең кимендә 10 кешесе тарафыннан имзалана. Бу очракта гаризада шулай ук гаризаны имзалаган затлар турында белешмэләр (фамилияләре, исемнәре, әтисенең исеме, аларның яшәү урыны яки булу урыны турында белешмэләр) күрсәтелә.

3. Муниципаль берәмлек Советы гариза кәргән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча аны карый һәм сораштыру билгеләү яисә билгеләүдән баш тарту турында карар кабул итә.

4. Сораштыруны билгеләүдән баш тарту өчен нигез булып әлеге статьяда билгеләнгән сораштыру уздыру турындагы инициативаны күрсәтү тәртибен бозу тора, әгәр җибәрелгән хокук бозулар инициативаны күрсәтүдә катнашкан муниципаль берәмлек халкының ихтыяр белдерү нәтижәләрен дәрәҗәсиз билгеләргә мөмкинлек бирмәсә.

5. Инициатив проектларны күрсәтү мәсьәләләре буенча граждандан сораштыру муниципаль берәмлекнең норматив-хокукый актында билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

6. Сораштыруда инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган муниципаль берәмлектә яисә аның өлешендә 16 яшькә җиткән яшәүчеләр катнашырга хокуклы.

7. Сораштыру нәтижәләре муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты проект инициаторы белешмәләрен алар чыгарылганнан соң 3 эш көннән дә соңга калмыйча җиткерә.

### **3 Бүлек. Инициатив проектларны карауга кертү һәм карау**

#### **12статья. Инициатив проектларны муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына карауга кертү**

1. Инициатив проектны муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына керткәндә түбәндәгеләр тапшырыла:

проектның график һәм (яисә) таблица материаллары теркәлгән язма чыганактагы һәм электрон формадагы тасвирламасы;

инициатив төркем төзү беркетмәсе яисә әлеге Нигезләмәнең 4 статьясындагы 4, 5 өлешләре нигезендә башка документлар, шулай ук инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда инициатив төркем исемнән эш итәргә вәкаләтле затларны билгеләү турында проект инициаторы карары;

гражданның җыены, җыелышы яисә конференциясе беркетмәсе, граждандан сораштыру нәтижәләре һәм (яисә) муниципаль берәмлек халкының яисә аның бер өлешенең инициатив проектка ярдәм күрсәтүен раслый торган имзалар кәгазьләре.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документлар инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда муниципаль берәмлек Башкарма комитеты белән эш итәргә вәкаләтле зат тарафыннан турыдан-туры муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына тапшырыла яисә кыйммәте турында белешмә һәм җибәрелгән документлар исемлеген белән почта аша җибәрелә.

3. Проектны кертү датасы булып муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты тарафыннан әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алу көне тора.



Әгәр документлар инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты белән эш итәргә вәкаләтле зат тарафыннан муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына турыдан-туры тапшырылса, күрсәтелгән затка, муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты исемлеге һәм аларны алу датасын күрсәтеп, документларны кабул итү турында расписка бирелә. Расписка документларны алган көнне муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты тарафыннан бирелергә тиеш.

### **13 статья. Инициатив проектларны карау комиссиясе<sup>1</sup>**

8. Инициатив проектларны карау комиссиясе (алга таба - комиссия) инициатив проектларның социаль-иқтисадый әһәмиятен объектив бәяләү һәм аларны конкурс нигезендә сайлап алуны уздыру максатларында төзелә.
9. Комиссия 5 кешедән тора.
10. Комиссиянең персонал составы муниципаль берәмлекнең Башкарма комитеты карары белән билгеләнә. Комиссия әғзаларының гомуми саныннан яртысы муниципаль берәмлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә. Комиссия составы комиссия кабул итә торган карарларга йогынты ясарга мөмкин булган мәнфәгатьләр конфликтлары барлыкка килү мөмкинлеген булдырмау өчен төзелә.
11. Комиссия комиссия рәисеннән, комиссия рәисе урынбасарыннан, комиссия секретареннан һәм аның эшендә шәхсән катнашучы комиссия әғзаларыннан тора.
12. Комиссия рәисе:  
комиссия эшен оештыра, аның эшчәнлегенә җитәкчелек итә;  
комиссиянең чираттагы утырышының көн тәртибе проектын формалаштыра;  
комиссия әғзаларына йөкләмәләр бирә;  
комиссия утырышларында рәислек итә.
13. Конкурс комиссиясе рәисе урынбасары, конкурс комиссиясе рәисе вакытлыча булмаган очракта, аның вазыйфаларын башкара.
14. Комиссия секретаре:  
комиссия эшчәнлеген мәгълүмати һәм документлар белән тәэмин итә, шул исәптән комиссия утырышына әзерлекне дә;  
комиссия әғзаларына, комиссия утырышына чакырылган проектлар инициаторларына һәм башка затларга комиссиянең чираттагы утырышын уздыру датасы, урыны һәм комиссиянең чираттагы утырышы көн тәртибе турында хәбәр итә;  
комиссия утырышлары беркетмәләрен алып бара.
15. Комиссия әғзасы:  
комиссия эшендә катнаша, шул исәптән комиссия утырышларында;  
комиссия эше мәсьәләләре буенча тәкъдимнәр кертә;  
комиссия утырышларында карала торган документлар һәм материаллар белән таныша;  
комиссия утырышында катнашучыларга сораулар бирә;  
комиссия утырышларында тавыш бирә.
16. Комиссия эшенең төп формасы- утырышлар.
17. Комиссия утырышы анда әғзаларының яртысыннан ким булмаган өлеше катнашканда хокуклы дип санала.
18. Проектның инициаторларына һәм аларның вәкилләренә комиссия тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен бәян итү мөмкинлеге тәэмин ителә. Проект инициаторлары инициатив проектны карау планлаштырыла торган комиссия утырышы турында аны үткөрү көненә кадәр биш көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.
19. Проект буенча фикер алышу һәм комиссия тарафыннан карарлар кабул итү проект инициаторы һәм чакырылган башка затлар катнашыннан башка башкарыла.

---

<sup>1</sup> Комиссия төзү конкурс нигезендә сайлап алуны уздырган очракта гына мәҗбүри.

20. Комиссия карары утырышта катнашучы комиссия әгъзалары саныннан гади күпчелек тавыш бирү юлы белән кабул ителә. Тавышлар тигез булганда, утырышта рәислек итүче тавышы хәлиткеч булып тора.

21. Комиссия әгъзалары карарлар кабул итү турындагы мәсьәләләр буенча фикер алышканда тигез хокукларга ия.

22. Комиссия кабул иткән карар белән килешмәгән очракта, комиссия әгъзасы үзенең аерым фикерен язма рәвештә бәян итәргә хокуклы, ул комиссия утырышы беркетмәсенә теркәлергә тиеш.

23. Комиссия утырышы нәтижәләре буенча беркетмә төзелә, ул комиссия утырышында рәислек итүче, комиссия секретаре һәм комиссия утырышында катнашкан комиссия әгъзалары тарафыннан комиссия утырышын үткәргән көннән алып өч эш көне эчендә имзалана.

24. Комиссия секретаре комиссия утырышы беркетмәсенә имза салынган көннең иртәгесеннән дә соңга калмыйча аны муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына жиберә.

25. Комиссия эшчәнлеген оештыру-техник яктан тәмин итүне муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты гамәлгә ашыра.

#### **14 статья. Муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты тарафыннан инициатив проектны карау тәртибе**

1. Инициатив проект муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты тарафыннан аны керткән көннән соң 30 көн эчендә карала.

2. Инициатив проектны муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына кертү турындагы мәгълүмат стендларында басылып чыгарга (халыкка житкерергә) һәм "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Арча муниципаль районының рәсми сайтында муниципаль берәмлек бүлегендә инициатив проект муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына кертелгән көннән алып өч эш көне эчендә урнаштырылырга һәм үз эченә әлеге Тәртипнең 2 статьясының 2 өлешендә күрсәтелгән белешмәләренә, шулай ук проект инициаторлары турында белешмәләренә алырга тиеш. Бер үк вакытта гражданның инициатив проект буенча муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына, аларны тәкъдим итү вакытын күрсәтеп, үзләренең искәртмәләрен һәм тәкъдимнәрен тапшыру мөмкинлеге турында хәбәр ителә.

3. Инициатив проект буенча кисәтүләр һәм тәкъдимнәр кертү срогы- жиде эш көне Муниципаль берәмлекнең 16 яшькә житкән халкы үзенең кисәтүләрен һәм тәкъдимнәрен жиберергә хокуклы. Күрсәтмәләр һәм тәкъдимнәр муниципаль берәмлекнең Башкарма комитетына кеше тарафыннан турыдан-туры тапшырыла яисә почта аша жиберелә.

4. Инициатив проект буенча искәртмәләренә һәм тәкъдимнәренә гомумиләштерүне комиссия гамәлгә ашыра.

5. Инициатив проектны карау нәтижәләре буенча комиссия муниципаль берәмлек башлыгына әлеге статьяның 7 өлешендә күрсәтелгән карарларның берсен кабул итәргә тәкъдим итә. Комиссия карарында шулай ук проектны эшләп бетерү буенча тәкъдимнәр булырга мөмкин.

Муниципаль берәмлекнең башкарма комитетына берничә инициатив проект кертелгән очракта, шул исәптән эчтәлегенә буенча шундый ук өстенлекле проблемаларны тасвирлаганда, комиссия муниципаль берәмлек башлыгына конкурс нигезендә сайлап алуны оештыруны тәкъдим итә.

6. Конкурста сайлап алу әлеге Тәртипнең 17 статьясы нигезендә оештырыла. Конкурста сайлап алуны үткөрү турындагы хәбәр проектлар инициаторларына тиешле карар кабул ителгәннән соң өч көннән дә соңга калмыйча жиберелә.

7. Комиссия киңәшен исәпкә алып яисә конкурс нигезендә сайлап алу нәтижәләре буенча муниципаль берәмлек башлығы түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

инициатив проектны хупларга һәм аның өстендә эшләүне муниципаль берәмлек бюджеты турындагы карар белән каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә муниципаль берәмлек бюджеты проектны тәзү һәм карау тәртибенә (муниципаль берәмлек бюджеты турындагы карарга үзгәрешләр кертү) ярашлы максатларга һәм (яисә) тиешле максатларга һәм (яисә) карау тәртибенә туры китереп дәвам итәргә;

Инициатив проектны хуплаудан баш тартырга һәм инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, аны проект инициаторларына кире кайтарырга.

8. Муниципаль берәмлек башлығы түбәндәге очраklarның берсендә инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә:

инициатив проектны кертүнең һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

инициатив проектның федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары таләпләренә, Россия Федерациясе субъекты законнарына һәм башка норматив хокукый актларга, муниципаль берәмлек уставына туры килмәве;

жирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмаганлыктан, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чаралар күләмендә чыганагы инициатив түләүләр булмаган муниципаль берәмлекнең бюджет чаралары булмау;

инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижәләрәк хәл итү мөмкинлеге булу;

инициатив проектны конкурс буенча сайлап алуны узмаган дип тану.

9. Карар проектны карау нәтижәләре буенча карар кабул ителгән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча проект инициаторына жиберелә.

10. Муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты әлеге статьяның 8 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта, проект инициаторларына бергәләп инициатив проектны эшләп бетерергә тәкъдим итәргә, шулай ук аны үз компетенцияләре нигезендә башка муниципаль берәмлекнең яисә дәүләт органының жирле үзидарә органы каравына тәкъдим итәргә тиеш. Проектны эшләп бетерү өчен комиссия әгъзалары, муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты вәкилләре, проект инициаторы вәкилләре арасыннан эшче төркем төзи, шулай ук проектны эшләп бетерү срогын билгели. Эшләп бетерелгән инициатив проект комиссия тарафыннан әлеге Тәртипнең 15 статьясы һәм әлеге статья нигезендә карала.

## **15 статья. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алу**

1. Конкурста сайлап алуны комиссия гамәлгә ашыра.

2. Конкурста сайлап алу критерийлары түбәндәгеләр:

инициатив проект хәл итүгә һәм аны гамәлгә ашыруга юнәлтелгән проблеманы ачыклауда халыкның катнашу дәрәжәсе;

инициатив проектны гамәлгә ашыруның социаль нәтижәләргә.

3. Конкурста сайлап алу әлеге Тәртипнең 15 статьясы нигезендә үткәрелә торган комиссия утырышында гамәлгә ашырыла.

4. Комиссия инициатив проектларны конкурс буенча сайлап алынган инициатив проектларны ачыклау критерийлары нигезендә бәяли.

5. Конкурс нигезендә сайлап алу нәтижәләре буенча, йомгаклау билгесен исәпкә алып, комиссия инициатив проектларны узган яисә конкурс сайлавы узмаган дип игълан итү турында карарлар кабул итә.

6. Барлык критерийлар буенча максималъ балл алган инициатив проект конкурста сайлауны узган дип игълан ителә.

## **16 статья. Инициатив проектны гамәлгә ашыру турында муниципаль берәмлек башкарма комитеты карары**

1. Инициатив проектны гамәлгә ашыру турында муниципаль берәмлек башлыгы карар чыгара.
2. Инициатив проектны гамәлгә ашыру турындагы карарны түбәндәгеләр булырга тиеш:
  - инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтижәсендә (аның адресын яисә урнашу урынын күрсәтеп) төзелергә тиешле объект исеме яисә инициатив проект юнәлтелгән чара исеме;
  - муниципаль берәмлек бюджеты акчаларын тоту (төзү, реконструкцияләү, сатып алу, чара (чаралар) үткөрү, башкасы);
  - инициатив проектны гамәлгә ашыруга бүлеп бирелә торган муниципаль берәмлек бюджеты акчаларының баш бүлүчесе исеме;
  - заказчы, төзүче исеме;
  - объектны файдалануга тапшыру (сатып алу), чараны (чараларны) гамәлгә ашыру срогы;
  - инициатив түләүләр күләме бүленгән объектның фаразланган (чик) бәясе яисә чараны (чараларны) уздыруга акчаның иң чик күләме;
  - инициатив түләүләр күләмен күрсәтеп, объектның күздә тотыла торган (иң чик) бәясен яисә чараны (чараларны) уздыруга акчаларның иң чик күләмен еллар буенча бүлү.

## **17 статья. Инициатив проект турында мәгълүматны «Интернет» мәгълүмат-коммуникация челтәрендә в бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм урнаштыру тәртибе**

1. Инициатив проектны карау турында мәгълүмат муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты, инициатив проектны гамәлгә ашыруның барышы, шул исәптән акчаларны тоту, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәти катнашуы турында мәгълүмат мәгълүмати стендларда бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Арча муниципаль районы рәсми сайтында урнаштырылырга тиеш.

2. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары турында муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты хисабы мәгълүмат стендларында басылып чыгарга (халыкка житкерергә) һәм инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алып 30 календарь көн эчендә “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Арча муниципаль районы рәсми сайтында муниципаль берәмлек бүлегендә урнаштырылырга тиеш.